

**PEN
NORWAY**

Adliyede Kadın Muhabir Olmak

Norveç PEN Türkiye İddianame Projesi

Canan Coşkun

Yayımlanma tarihi: 18 Kasım 2021

Yazar Hakkında

Canan Coşkun, gazeteciliğe Şubat 2012'de Cumhuriyet'te başladı ve Eylül 2018'e kadar orada çalıştı. Cumhuriyet'te, yolsuzluk soruşturmaları, örgüt yargılamaları, kadına yönelik şiddet davalarını, basın ve ifade özgürlüğü davalarını takip etti. Cumhuriyet gazetesinden sonra Medyascope'ta çalışan Coşkun, yazdığı haberlerden dolayı birçok ödüle layık görüldü ve aynı sebeple birçok kez yargılandı. Şubat 2020'den bu yana Diken internet sitesinde çalışıyor.

Türkiye’de, Eylül 2021’de, 61 kadın gazeteci şiddete, tehdide veya tacize maruz [kaldı](#). Kadınlara yönelik fiziki ve manevi şiddetin bir parçası olan bu durum adliyeye nasıl yansıdı? Adaletin dağıtıldığı o yapının salonlarında, koridorlarında sergilenmeye vardırılabacak bu şiddete yol açan ne?

Bu sorulara iki tanıklıktan yola çıkarak yanıt arayalım.

Cumhuriyet gazetesinde 2012-2018 yılları arasında adliye muhabirliği yaptım. Bu süreçte hükümet yetkililerinin karıştığı yolsuzluk olayları, darbe girişimi, ifade ve düşünce özgürlüğü, savunma hakkı, kadına yönelik şiddet, nefret cinayetleri, polis şiddeti vb. davalarından oluşan yüzlerce duruşma takip ettim. Tahmin edeceğiniz üzere bu davaların hemen hemen hepsi nedenleri veya sonuçları itibariyle siyasi davalardı.

Tarih 23 Şubat 2016. Türkiye’de IŞİD ve TAK’ın terör saldırılarının art arda yaşandığı zamanlar... Yaklaşık bir yıl önce IŞİD üyesi olmakla suçlanıp tutuklanan bir sanığın ve onun müritlerinin yargılandığı bir davayı takip etmek üzere İstanbul Adliyesi’ne gittim.

Salon en fazla 25 kişilikti. Sanık sayısı oldukça fazla olduğu için salon yetersiz kalmış, bu yüzden sanıklar seyirci sıralarına oturtulmuştu. Salon çember sakallı, takkeli ve şalvarlı erkek sanıklarla doluydu. Sanıkların dışında salonda bir de ayakta durarak duruşmayı izleyen gazeteciler vardı.

Sanıkların anlattıklarını not alırken seyirci sıralarındaki birinin yerinden kalktığını gördü. Ayakta beklemekten yorulduğum için oraya oturdum. Yanına oturduğum sanık belli belirsiz bir şey söylüyordu ancak bana mı söylediğini anlamıyordum, çünkü yüzüme bakamıyordu. “Yanımdan kalk, caiz değil” dediğini duydum.

İstanbul Adliyesi belki yapıldığı ilk günden itibaren toplumun çeşitli kesimlerine adaletsizliği çağırıştırıyor. Bu adaletsizlik listesinin başına adliyenin ortasında boşandığı eşinin azzettirdiği oğlu tarafından öldürülen kadını yazabiliriz. Annesini vuran çocuk tutuklanırken, onu azzettiren babası serbestti. İlk duruşma cinayetten üç ay sonra yapıldı. Eski eş duruşmaya çelik yelek giyerek geldi. Bunu gördüğümde öfkeye kapılmıştım. Takip ettiğim bazı davalarda muhabir kimliğim ve muhabir olmayan kimliğim arasında ikileme düştüğüm zamanlar oldu. Bu da öyle bir andı.

‘Caiz olmadığı gerekçesiyle’ yanında oturmamı istemeyen IŞİD üyesi olmakla suçlanan sanığın yanından kalkarken de öyle oldu. Toplumsal cinsiyetim nedeniyle aşağılanma karşısında orada tanıklık etmeye devam edebilmek için yanından kalktım. Durumu hakime bildirmek aklımdan bile geçmedi.

O da erkekti ve bu konuda adil davranacak gibi görünmüyordu.

Adliyenin Kuralları

Adliyede yalnızca kadınlara yönelik olmasa da özellikle kadınların uyması için ikazlarda bulunulan bir yasak var: Bacak bacak üstüne atmamak. Bu kural ile özünde yargı mensuplarına ve dolasıyla adalete olan saygının korunması amaçlansa da duruşma salonunda bu kurala uyması için ikaz edilen kişiler çoğunlukla kadınlar. Adliye giderken hangi kıyafetin giyilmesi gerektiği gibi giyen kişiden başka kimseyi ilgilendirmeyen bir konuyu yine kadınlar düşünmek zorunda. Çünkü kıyafetiniz bir sanığın, yargı mensubunun veya adliye çalışanının hoşuna gitmeyebilir, bu nedenle işinizi yapmanıza engel olabilir.

Kadın gazeteci olarak fiziksel tacizin yanı sıra yargının tacizine de açık durumdasınız. Bu aynı zamanda eleştirel ve araştırmacı gazeteciliğe yönelik susturma politikasının bir parçası. Cumhuriyet gazetesindeyken takip ettiğim davaları ve soruşturmaları haberleştirdiğim için birçok kez yargılandım. Takip ettiğim duruşmanın arasında yargılanıp döndüğüm oluyordu. Bu tuhaf durumun, hayret etme duygusunu ortadan kaldırıp devamında adalete olan güveni yok ettiğini söyleyebilirim.

AKP'lilerin Kadın Düşmanı Sözlere

Peki kadınların yaşamı hayatın her alanında nasıl aşama aşama zorlaştı? Bunun nedeni neydi? Bunun için Erdoğan'ın, AKP'li milletvekilleri ve rejimin akıl hocalarının bazı beyanlarını hatırlayalım:

“O kadın, kız mıdır, kadın mıdır” (Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan - 11 Haziran 2011)

“Değerlerine önem veren anne,baba kızının birilerinin kucağına oturmasını ister mi? Dolmabahçe'de ofisimin önünden Kadıköy'den gelenlerin filan orada durumunu görüyorum. Bütün bunları gördüğüm zaman, bunlar benim aslında kendi değerlerimle uyuşan şeyler değil.” (Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan - Haziran 2012)

“Ben sizin bacak aranızı çekip gazeteye bastırsam, bunların gerçeği bu diye ahlaksız olurum değil mi?” (Dönemin AKP Tokat milletvekili Zeyid Aslan - Temmuz 2013)

“Çalışan kadın yuvasını dağıtıyor” (Türk tasavvufuyla ilgilenen ve avukat olan Ömer Tuğrul İnançer - 21 Eylül 2013)

“Oradan da gazeteci kılıklı bir militan çıkmış, edepsiz bir kadın” (Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan - 2014)

“Kadınsa oda iffetli olacak. Mahrem namahrem bilecek. Herkesin içerisinde kahkaha atmayacak, bütün hareketlerinde cazibedar olmayacak” (Dönemin Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç - 28 Temmuz 2014)

“Anneler, annelik kariyerinin dışında bir başka kariyeri merkeze almamaları gerekir” (Dönemin Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu - 2 Ocak 2015)

Yukarıdaki cinsiyetçilik arşivi bu noktaya nasıl geldiğimizi özetliyor aslında. Din, dil, ırk, cinsiyet, cinsel yönelim ve etnik köken ayırt etmeksizin ötekileştiren bir dil kullanan siyasetçinin etki alanı da dramatik bir biçimde genişliyor, sözleri kamusal alanda karşılığını buluyor.

Kadın düşmanı dil ve eylemler elbette sadece AKP rejimine özgü değil. Dini ve kültürel kodların bahane edilerek kadınların hayatına müdahale edilmesi sınır gözetmiyor, ancak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki kadın düşmanlığı öyle geniş kitlelere sirayet etmiş ki bir cumhurbaşkanı ile IŞİD mensubu olmakla yargılanan bir sanığı aynı paydada buluşturuyor. Bu beyanlarla şekillenen toplumsal yaşam ve ortamda bir kadın muhabir de mesleğini icra ederken ciddi engellerle karşılaşılıyor ve tehlike altında hissediyor.

Camiden Bildiriyorum

Adliye muhabiriyken duruşma izlemediğim günlerde sokakta haber takip ediyordum. 25 Eylül 2015’te bir iş insanının cenaze törenini izlemekle görevliydim. Haber merkezleri cenaze törenine Erdoğan’ın da katılacağı bilgisini almıştı.

Cenaze töreninin başlama saati yaklaşınca naaşın arkasında erkeklerden oluşan bir sıra oluşturuldu.

Ne ön sırada nede arka sıralarda kadın görünüyordu. Yaşamını yitiren kişinin ailesinin tercihi de olabilirdi bu elbette, ancak zaten ön sırada bir kadının durduğu pek rastlanır bir durum değildi.

Tüm muhabirler naaşın arkasında, yani erkeklerden oluşan cemaatin karşısında durdu. Tören başlamadan önce bir hareketlilik yaşandı. Erkek ordusunun arasında bir general edasıyla beliren silüet Erdoğan’a aitti. Naaşın arkasındaki ön safta yerini aldı. Her an yaptığı açıklamalarla bütün gündemimizi ve hayatımızın akışını belirleyen birini ilk defa canlı kanlı karşımda gördüm. Bir kez göz göze geldik ve korkudan gözlerimi çektim.

Caminin imamı töreni başlatmadan önce Erdoğan'ı korumakla görevli biri gelip "Cemaat kadın görmek istemiyor. Başka yerde bekleyin" dedi. Başka yerde beklersem cenaze törenini takip edemeyeceğimi, dolayısıyla işimi yapamayacağımı söyledim. Tabii ki bu söylediklerimin hiçbir kıymeti yoktu beni arkaya postalamak için gelen adamın gözünde. Arkaya geçmezsem rezalet çıkabilirdi.

Habere giderken haber olmak asla istemediğim bir durumdu. İşin berbat yanı o sırada yanımda bulunan erkek meslektaşlar da bu ayrımcılığa tepki göstermiyordu.

Törenden uzaklaştırılmamak için kahrolarak arkaya geçtim. Arkaya geçtikten sonra da korkuyla gözümü kaçırdığım Erdoğan'ın gözlerinin içine içine baktım. Bugün olsa, "Cemaat kadın görmek istemiyorsa gözlerini kapatsın" derdim.